

**Анотація навчальної дисципліни
«СУСПІЛЬНО-ПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНИ»**

1. Назва дисципліни – «Суспільно-просторова організація України».

2. Лектор – доцент Кандиба Юрій Іванович.

3. Курс – 3 (першого (бакалаврського) рівня вищої освіти), семестр – 5.

4. Кількість: кредитів – 5; академічних годин – 150 (в т.ч. лекцій 32 год., практичні заняття – 48 год., самостійна робота – 70 год.).

5. Попередні умови для вивчення – Курс спирається на знання, здобуті студентами під час вивчення таких дисциплін, як «**Основи суспільної географії**», «**Географія населення**», «**Економічна географія України**», «**Регіональна політика**». Базові знання з картографії, геостатистики та геоінформатики допоможуть студентам у просторовому аналізі соціально-економічних систем та територіальних структур.

6. Опис курсу

Мета курсу – вивчення закономірностей суспільно-просторової організації території України, аналіз її регіональних особливостей, факторів та тенденцій розвитку, а також формування практичних навичок просторового аналізу територіальних соціально-економічних систем.

Завдання курсу:

- дослідити теоретико-методологічні основи суспільно-просторової організації;
- визначити особливості просторової організації населення, економіки та інфраструктури України;
- провести аналіз соціально-економічних районів, урбанізаційних процесів, транспортної системи;
- оцінити політико-адміністративну структуру та вплив державної регіональної політики на просторовий розвиток;
- розглянути моделі просторового розвитку та сценарії майбутнього формування регіональних структур України.

Зміст курсу:

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи суспільно-просторової організації території.

Просторові закономірності, принципи та концепції організації територіальних систем.

- Основні поняття та категорії суспільно-просторової організації (СПО).
- Теоретичні концепції просторової організації суспільства (локалізаційні теорії, регіональна наука, концепції центрів і периферій, територіальної структури економіки).
- Методи дослідження суспільно-просторової організації територій (геоінформаційний аналіз, статистичні методи, картографічне моделювання, просторові економетричні моделі).
- Закономірності та принципи просторової організації суспільства.

Розділ 2. Просторові аспекти демографічного розвитку та розселення населення України.

Урбанізаційні процеси, агломераційні системи, міські та сільські території.

- Демографічні процеси та їхній просторовий розподіл (природний рух населення, міграційні процеси, демографічні кризи).
- Просторова структура розселення населення (міські та сільські поселення, демографічне навантаження, регіональні особливості).
- Урбанізаційні процеси в Україні: рівень, темпи, тенденції та проблеми.
- Міські агломерації, поліцентрість та монополярні міські системи.
- Просторова організація сільських поселень, депопуляція сільських територій.

- Соціальні аспекти просторової організації населення (якість життя, нерівномірність регіонального розвитку, проблеми депресивних територій).

Розділ 3. Просторова організація економіки України: основні галузі господарства, економічні райони, динаміка регіонального розвитку.

- Просторові особливості економічного розвитку України.
- Основні галузі господарства та їхня регіональна структура.
- Територіальна організація промисловості, агропромислового комплексу та сфери послуг.
- Спеціалізація регіонів України, економічні райони, міжрегіональна кооперація.
- Диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів.
- Децентралізація та її вплив на економічний розвиток регіонів.

Розділ 4. Транспортна та комунікаційні системи як основа просторової взаємодії регіонів.

- Транспорт як фактор просторової організації території.
- Основні транспортні артерії України, їхня роль у просторовій інтеграції регіонів.
- Взаємозв'язки між транспортною доступністю та рівнем соціально-економічного розвитку регіонів.
- Роль логістичних центрів та хабів у розвитку просторової структури економіки.
- Вплив інфраструктурних проєктів на регіональний розвиток.
- Транспортні коридори та їхній потенціал у міжнародній торгівлі України.

Розділ 5. Державна регіональна політика України, проблеми та перспективи суспільно-просторового розвитку.

- Адміністративно-територіальний поділ України: сучасний стан та тенденції реформування.
- Регіональна політика України: інституційні механізми, стратегічне планування та реалізація.
- Децентралізація влади та її вплив на просторовий розвиток регіонів.
- Проблеми адміністративної реформи та пошук оптимальної територіальної структури управління.
- Геополітичні аспекти просторового розвитку України, євроінтеграційні процеси.
- Транскордонне співробітництво та регіональна взаємодія з сусідніми державами.

Розділ 6. Просторові диспропорції та проблеми суспільного розвитку регіонів України

- Регіональні диспропорції у рівнях економічного розвитку, зайнятості, доходах населення.
- Поляризація розвитку: агломераційний ефект і периферійні території.
- Соціально-економічні виклики для депресивних регіонів, проблеми економічної стагнації та шляхи їх подолання.
- Просторові диспропорції у розвитку людського капіталу (освіта, медицина, культура).
- Розвиток міст та агломерацій як драйверів економіки та просторового розвитку країни.

7. Форми та методи навчання

Форми навчання – лекції, практичні заняття, самостійна робота, виконання індивідуальних та групових проєктів, підготовка аналітичних звітів та презентацій.

Методи навчання:

- **словесні** (лекції-дискусії, пояснення, аналітичний розгляд суспільно-географічних явищ);
- **наочні** (візуалізація просторових процесів на картах, схемах, графіках);

- **практичні** (робота з картографічними матеріалами, ГІС-аналіз, аналіз статистичних даних, прогнозування просторових тенденцій);
- **дослідницькі** (проектні роботи, просторове моделювання, створення тематичних карт).

8. Форма контролю

Оцінювання проводиться за результатами поточного контролю (усне опитування, тестування, аналітичні завдання, захист проектних робіт) та підсумкового контролю (екзамен).

9. *Форми організації контролю знань, система оцінювання:* усне експресопитування, виконання практичних робіт, поточна контрольна робота, екзамен.

10. *Навчально-методичне забезпечення:* Нємець Л. М., Сільченко Ю. Ю., Вірченко П. А. Економічна і соціальна географія України. Навчальний посібник. – Харків, 2014. – 265 с.

11. *Мова викладання* – українська